Фрейм проблема

<table>
<tr><td>?</td><td colspan="2">Розрізнення вставних слів і подібних до них слів, що є членами речення</td></tr>
<tr><td>•</td><td>Здається, мій акаунт зламали…
Час, кажуть, лікує рани.
Слова брата, до речі, викликають почуття гордості.</td><td><u>Здається</u> в оренду квартира.
Що <u>кажуть</u> нам синоптики?
Слова батька сказані <u>до речі</u>.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">!</td><td colspan="2">Порівняйте будову речень:
а) визначте, якою частиною мови виражені виділені слова;
б) з’ясуйте, чи однакову синтаксичну роль вони виконують.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Зробіть висновок: як відрізнити вставні слова від тих, що є членами речення.</td></tr>
<tr><td>,</td><td>Вставні слова не є членами речення, їх потрібно обов’язково виділяти комою (комами).</td><td>Слова, подібні до вставних, є членами речення, їх комою (комами) виділяти не потрібно.</td></tr>
</table>

1. Правильно поставлено розділові знаки в реченні

А Вже почалось, мабуть, майбутнє, оце либонь вже почалось.

Б Вже почалось мабуть майбутнє, оце, либонь, вже почалось.

В Вже почалось, мабуть, майбутнє, оце либонь, вже почалось.

Г Вже почалось, мабуть, майбутнє, оце, либонь, вже почалось.

Д Вже почалось, мабуть майбутнє, оце, либонь, вже почалось.

2. НІКОЛИ не буває вставним слово

А навіть
Б мабуть
В отже
Г може
Д уявіть

3. Виділене слово є вставним у реченні (розділові знаки пропущено)

А Мар'яна невдоволено хитнула головою *проте* взяла зі столу сорочку.
Б Хоч до вокзалу було й недалеко *проте* я поспішив сісти до авто й приїхати.
В Гори нібито стояли поруч *проте* до них іти довелося більше як дві доби.
Г Очі вже не служили і навіть окуляри не помагали *проте* він не кидав своєї роботи.
Д Народу були зав'язані очі а він *проте* повертав обличчя туди де рокотали грізні струни Тараса Шевченка.

4. Пунктуаційну помилку допущено в реченні

А Іван Франко, як відомо, знав чотирнадцять європейських мов.

Б Довженко-оповідач, здається мені, перевершував Довженка-художника.
В Хлопець я молодий і, на думку багатьох дівчат, навіть, симпатичний.
Г Вже, сказати правду, і я немолода, але ж і дячиха красуня — нічого сказати!
Д Привикне, кажуть, собака за возом бігти, то й за саньми побіжить.

5. Правильно поставлено розділові знаки в реченні

А Горе, кажуть за горе чіпляється.
Б Товариш, видно: не зрозумів жарту.
В Життя (кажуть) прожити — не поле перейти.
Г І от, нарешті, засиніли Дніпропетровщини лани.
Д Кожен має посадити в житті, принаймні, одне дерево.

6. Вставлену конструкцію вжито в реченні (розділові знаки пропущено)

А Розповіді й новелетки із книги «Вечірні розмови» як на мою думку мають подвійну цінність.
Б Я згадав і цей може незначний епізод бо здається мені в ньому проступає вдача Максима Тадейовича.
В Погляньмо будь ласка як Максим Тадейович немов той скульптор словами ліпить характеристику Олександра Довженка.
Г Улітку під вербою біля хати як добре що скінчилася зима княгиня почала дітей навчати. Д Чисте небо не налягало на гори а навпаки своєю високою легкою синявою довершувало гармонійно доповнювало їх.

7. Вставну конструкцію вжито в реченні (розділові знаки пропущено)

А Свист з неймовірною швидкістю наближався летів як здавалося Чернишеві прямо на нього.
Б За вікном згори було видно шуміло вирувало залите сонцем місто.
В А я грішний завжди хочу бачити в людському труді гра акторська це великий труд тільки хороше.
Г Ще зовсім недавно просто здається вчора було стояли ми з нею під нашою вишнею. Д Цвітуть каштани все життя одним і тим же цвітом а ми і в цьому зміст життя пишніше кожним літом.

8. Правильно поставлено розділові знаки в реченні

А Чи справді так було, чи може хто збрехав (хто ворогів не мав), а все-таки катюзі, як кажуть, буде по заслузі.

Б Чи справді так було, чи може, хто збрехав (хто ворогів не мав), а все-таки катюзі, як кажуть, буде по заслузі.

В Чи справді так було, чи, може, хто збрехав (хто ворогів не мав), а все-таки катюзі, як кажуть, буде по заслузі.

Г Чи справді так було, чи, може, хто збрехав, хто ворогів не мав, а все-таки катюзі, як кажуть, буде по заслузі.

Д Чи справді так було чи, може, хто збрехав (хто ворогів не мав), а все-таки катюзі, як кажуть, буде по заслузі.

Фрейм проблема

?	**Двокрапка і тире при узагальнювальних словах**	
•	*Навколо міниться **<u>увесь світ</u>**: і загачене хмарами <u>небо</u>, і одноногі скрипучі <u>журавлі</u>, і полатані зеленим мохом <u>стріхи</u>, і блакитна <u>діброва</u>, і чорнотіла <u>земля</u>* *(За М. Стельмахом).*	*І загачене хмарами <u>небо</u>, і одноногі скрипучі <u>журавлі</u>, і полатані зеленим мохом <u>стріхи</u>, і блакитна <u>діброва</u>, і чорнотіла <u>земля</u> – **<u>увесь світ</u>** навколо міниться* *(За М. Стельмахом).*
!	Порівняйте будову речень: а) назвіть однорідні члени; б) з’ясуйте, чи однакову синтаксичну роль виконують однорідні члени й узагальнювальне словосполучення; в) визначте місце узагальнювального словосполучення відповідно до однорідних членів.	
	Як ви вважаєте, від чого залежить уживання двокрапки й тире в реченні з узагальнювальним словом при однорідних членах?	
,	**Двокрапку** ставимо після узагальнювального слова або словосплучення перед переліком однорідних членів. **О** : О, О, О. **О** : і О, і О, і О, і О, і О.	**Тире** ставимо перед узагальнювальним словом або словосплученням після переліку однорідних членів. О , О , О - **О**. і О , і О , і О , і О , і О – **О**.

1. Перед однорідними членами речення слід ставити двокрапку а після них — тире в реченні (розділові знаки,пропущено)

А Стерня свіже литво полукіпків, снопи і снопи все виблискує золотом, все блискає жнив'яним сонцем.

Б Усе і це повітря, і покручені лози, і зів'яла трава все це мимохіть нагадує їй щасливі хвилини її життя.

В Все зберегла моя уява ті ночі зоряні, ті дні.

Г Кожен кущик, горбок, долинка, кожна стежка все це було йому знайоме, промовляло до нього.

Д Сором, досада, злість усе разом прийшло в його голову.

2. Перед однорідними членами речення слід ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущено)

А Усе і дзвінке повітря, і дзвінкі гори, і ліси починало, здавалось, від кожного слова бриніти, як грандіозна мембрана.

Б Тихо було навкруги і над широким плесом лиману внизу, і позаду, під урвищем гори.

В Лози, кручі, висип, все блищить і сяє на сонці.

Г Все зникло, наче в казці місто гори, цоле, гай.

Д Чарівний світ пливе переді мною сині води, білі пісні, хати на високих берегах.

3. Перед однорідними членами речення слід ставити двокрапку, а після них — тире в реченні (розділові знаки пропущено)

А В лісі не було нічого ані грибів, ані ягід, ані черешень.

Б Обізвалась трава головами тисячі своїх жильців коників, метеликів, жуків.

В Все навкіл і трави, і дерева, і кущі наче завмерло.

Г Хвойним лісом називають всі породи дерев смолистих, як-от сосна, ялина, смерека та інші.

Д До роду горобиних належать також досить великі птахи, а саме сіра ворона, крук, грак, галка та сорока.

4. Перед однорідними членами речення слід ставити двокрапку, а після них — тире в, реченні (розділові знаки пропущено)

А Наче в кошмарному сні, він втратив усе щастя, радість, спокій.

Б Тиша була переповнена всякими звуками і дзвінкою піснею жайворонка, і дзижчанням польових мух, і тихим мелодійним шелестінням стиглого жита.

В Подяка вам за все і за довір'я, й за любов.

Г Насправді ж музика — це все і спів, і чистота, і птахи ці, і хмаровиння.

Д Підручні гетьмана Перебийніс Богун Нечай теж були добре відомі всім.

5. Узагальнювальне слово після однорідних членів є в реченні (розділові знаки пропущено)

А Лози, висип, кручі, ліс усе блищить і сяє на сонці.

Б На полях чулися невиразні шерехи то тріск сухого бур'яну під чиїмись обережними кроками, то причаєне шарудіння, то стриманий писк.

В Тиша була наповнена всякими звуками і дзвінкою піснею жайворонка, і дзижчанням польових мух, і тихим мелодійним шелестом стиглого жита.

Г Там все було важке і свинцева дніпровська вода, і хмари низькі в надвечір'ї над тими , темними цятками по зеленому.

Д Січ дала видатних полководців, славних державних діячів Наливайка, Сагайдачного, Хмельницького, Сірка.

1. Складнопідрядним є речення

А В яру шуміли верби густим, затишно-рівинм співом, і бадьоро гомоніли на горі дуби.
Б Ріка вирує сонцем, а плавні вниз десь аж до лиманів синіють.
В Під осінніми високими зорями затихають оселі, і тепер стає чутнішою мова роси.
Г Листя тріпотіло на деревах вздовж шляху, дарма що стояло тихе, сонячне безвітря.
Д Обід вже давно був готовий, проте роздавати його не було наказу.

2. Складнопідрядним є речення

А Цвіте земля, і простори морів її голублять синіми вітрами.
Б Гора така, що з неї спускалися цілий день.
В Темна хмара озвалася громом гучним, освітилась огнем блискавиці.
Г При світлі волі всі краї хороші, всі води гідні відбивати небо, усі гаї подібні до Едему!
Д Будеш сіяти з сумом — вродить печаль.

3. Складнопідрядним є речення

А Як усе-таки добре, що природа відроджується, зацвітає.
Б Нарешті запалили свічку, та вітер одразу її погасив.
В Ніч колихала так ласкаво, проте не спалося ніяк.
Г Слово може врятувати людину, слово може і вбити.
Д Дощ вщух, і окремі великі прозорі краплі повільно спадали з листу.

4. Складнопідрядним є речення

А На білу гречку впали роси, веселі бджоли одгули, замовкло поле стоголосе в обіймах золотої мли.
Б Знала я: скоро сонце зійде і казка ночі зникне назавжди.
В Я знову згадав ті хвилини, що душу п'янили мені.
Г Місяць на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе.
Д Сичі в гаю перекликались, та ясен раз у раз скрипів.

5. Складнопідрядним є речення

А Шепочеться діброва, та вечірні пливуть небеса.
Б Хлопці і купалися, і дрімали, а сонце ще високо стояло,
В Все спить, однак вже я не сплю.
Г Осінній день короткий, але сьогодні він згасав надто довільно,
Д Говорять, що матері сльози гарячі і тверде, міцнеє коріння проймають.

Фрейм - блок

<table>
<tr><td>?</td><td colspan="2">Складнопідрядні речення з підрядними обставинними способу і міри й ступеня дії</td></tr>
<tr><td>,</td><td>Сонце так пекло, що вночі степ пашів

(Ю. Яновський).</td><td>Усе сталося так несподівано й швидко, що люди закам’яніли

(М. Коцюбинський).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">!</td><td colspan="2">Дослідити, яке з речень належить до складнопідрядних з підрядним способу дії, а яке – з підрядим міри й ступеня дії. Чи можна визначити тип підрядних частин лише за питаннями?</td></tr>
<tr><td colspan="2">Спостерігаючи за структурою складнопідрядних речень (що пояснює підрядна частина в головній), з’ясуйте закономірність визначення типу складнопідрядних речень з підрядними способу дії, мірі і ступеня.</td></tr>
<tr><td>.</td><td>Підрядна частина способу дії вказує на спосіб перебігу дії, відповідає на питання як? яким способом? яким чином?, пояснює дієслово-присудок у головній частині.</td><td>Підрядна частина міри й ступеня дії вказує на міру чи ступінь вияву дії, ознаки чи стану головної частини, відповідає на питання якою мірою? наскільки?, уточнює обставину міри і ступеня або іменну частину складеного присудка.</td></tr>
<tr><td></td><td>(як …).
[… вк. сл. так + присудок], (що …).
(мов …).</td><td>такий обставина чи (як …).
[… вк. сл. так + іменна частина], (що …).
настільки на присудка (мов …).</td></tr>
<tr><td>*</td><td colspan="2">Дослідіть будову складнопідрядних речень. Визначте тип підрядних частин, накресліть схеми.

Земле моя, земле, я люблю тебе так, що сльози мій туманять зір (В. Сосюра). Лихо так зненацька підкралося й так несподівано впало, що ніхто навіть не наважився думати про його запобігання (М. Коцюбинський). Народ обліпив зборню так густо, що не було чим дихати (М. Коцюбинський). Сіно так гарно пахло, що кортить зворушити стебло і пустити з неволі придушений там дух (М. Коцюбинський). Жодного разу не було так, щоб пам’ять зосталася глухою (Є. Гуцало). Збагнеш так багато, так глибоко, що позаздриш славній долі дерев (Є. Гуцало). На думку наших предків, на небі сяє стільки зірок, скільки людей живе на землі (М. Дмитренко). Леся Українка настільки звикла до письмового столика, що відсутність його не могли ніяк замінити навіть кращі столи й інше письмове приладдя (В. Святовець). Грек був такий сумний, що не пішов у село і лишився на березі (М. Коцюбинський). Гриби такі молоденькі, що їхні зрошені туманом картузики не встигли відліпитися від міцних товстеньких ніжок (М. Стельмах).</td></tr>
</table>

Складається з двох і більше рівноправних між собою частин

Основний засіб зв'язку – інтонація (переліку, пояснення, зіставлення чи протиставлення)

Безсполучникове складне речення

Між частинами безсполучникового складного речення ставиться кома (крапка з комою), двокрапка чи тире

Частини безсполучникового складного речення виражають смислові відношення одночасності чи послідовності, зіставлення чи протиставлення, причини, пояснення, умови, часу, наслідку тощо

СМИСЛОВІ ВІДНОШЕННЯ МЕЖ ЧАСТИНАМИ БЕЗСПОЛУЧНИКОВОГО СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ

Групи речень	Смислові відношення	Приклади
з однорідними частинами	одночасність подій, явищ	*Місяць на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе (Нар. творчість)*
	послідовність подій, явищ	*Пригріло сонечко, обсохла земля, потягло орача в поле (М. Коцюбинський)*
	зіставно-протиставні	*Не русалонька блукає – то дівчина ходить (Т. Шевченко)*
з неоднорідними частинами	наслідкові	*Защебетав соловейко – пішла луна гаєм (Т. Шевченко)*
	причинові	*День обіцяє бути погожий: на небі ні хмариночки (Панас Мирний)*
	умовні	*Зрубав дерево — посади два (Нар. творчість)*
	часові	*Гаї шумлять – я слухаю (П. Тичина)*
	доповнювальні	*Вірю: розум темне зло поборе (М. Руденко)*
	пояснювальні	*Погода була чудесна: сонечко, тихо (Остап Вишня)*

Види інтонацій	Особливості	Приклади
Переліку [ ]/[ ]	невелика пауза між частинами; кожна частина вимовляється однотипно, з поступовим підвищенням голосу; зниження голосу в кінці речення	*Настало літо, настали й жнива (І. Нечуй-Левицький)*
Пояснення [ ]/[ ]	тривала пауза між частинами; частини вимовляються рівним тоном; пояснювальні слова підкреслено наголошуються; зниження голосу в кінці речення	*Тільки скажу одне: хочеться, так хочеться мені вчитись (М. Стельмах)*
Зіставлення [ ]/[ ]	тривала пауза між частинами; перше речення вимовляється високим тоном, а друге – низьким	*Думав, доля зустрінеться – спіткалося горе (Т. Шевченко)*

1. Безсполучниковим є речення

А Коли на Юр'їв день мороз, то і під кущем овес.
Б Що за літо заробить Мотря, те за зиму і проживуть.
В Будеш сіяти з сумом — вродить печаль.
Г Хай наше слово не вмирає і наша правда хай живе!
Д Зрідка пробіжить тут заєць або спиниться на кручі, вовк.

2. Безсполучниковим є речення

А Тепло було, й вишні цвіли рясно.
Б При світлі волі всі краї хороші, всі води гідні відбивати небо, усі гаї подібні до Едему!
В Мабуть, батько ще більше посивів і мати ще дужче зігнулась.
Г Чи то мені здається, чи то справді свист тихшає?
Д Коли копають картоплю, ключ угорі журавлиний рідною мовою кличе у невідомі краї.

3. Безсполучниковим є речення

А На білу гречку впали роси, веселі бджоли одгули, замовкло поле стоголосе в обіймах золотої мли.
Б Що перед Юрієм виросте, то після Якова висохне.
В Дивиться так, немов тільки він усе розуміє і знає ціну всьому.
Г Як працюватимеш вволю, то матимеш долю.
Д Сичі в гаю перекликались, та ясен раз у раз скрипів.

4. Безсполучниковим є речення

А Дерево стояло,ще голе, однак на вітах його вже починалось пташине життя.
Б Хтось шарпонув двері, і вони розчинилися навстіж.
В Учися як слід, то й добро буде.
Г Місяць на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе.
Д Говорили ті книжки про право кожного й про волю те право здобувати.

5. Безсполучниковим є речення

А Щойно полуниці відходять, а вже буріють вишні-петринівочки.
Б Ся розмова лишила в мені якийсь гіркий несмак, але миритись не було бажання.
В Іван розказував, як зустрів у вагоні друга.
Г Юрій з водою, а Микола з травою.
Д Все море зараз спузирило, водою мов в ключі забило, Еней тут крикнув як на пуп.

6. Тире слід поставити між частинами безсполучникового складного речення (розділові знаки пропущено)

А Усі обличчя повернулися **до** Олександри (?) усі очі втупилися в неї.
Б Гаї шумлять (?) я слухаю.
В Микола впізнавав і не впізнавав дівчину (?) вона була не вербівська.
Г Місяць на небі (?) зіроньки сяють.
Д Струмки полощуть срібло тиші (?) в росі купається трава.

7. Тире слід поставити між частинами безсполучникового складного речення (розділові знаки пропущено)

А У товаристві лад (?) усяк тому радіє.
Б Порозтають тії білії сніги (?) покриються травицею всі луги.
В Гули бджоли (?) щебетало птаство.
Г У всякого своя доля і свій шлях широкий (?) той мурує, той руйнує...
Д Нема без втрати перемоги (?) без горя радості нема.

8. Двокрапку слід поставити між частинами безсполучникового складного речення (розділові знаки пропущено)

А Ще сонячні промені сплять (?) досвітні огні вже горять.
Б Вся природа радіє сонцю (?) сміються поля, дзвенять у повітрі бджоли, птахи розспівалися в діброві.
В Літо дбає (?) зима поїдає.

Г Вітри вщухли (?) розп'ялися хрестами вітряки на вигоні.

Д Вечір в срібній млі розтанув (7); ніч спустилася на землю..

9. Двокрапку слід поставити між частинами безсполучникового складного речення (розділові знаки пропущено)

А Бери до серця і затям (?) душа творця не переквітне.

Б Гляне (?) холодною водою обіллє.

В Защебетав соловейко (?) пішла луна гаєм.

Г Подивилась ясно (?) заспівали скрипки.

Д Засієш вчасно (?) вродить рясно.